

Yenidoğan Servisinde İzlenen Bebeklerin Annelerinin Doğum Öncesi Bakımları

Didem ALİEFENDİOĞLU, Şerife HANÇER, Mürvet ÇAHİN, Fatmanur ÇAKMAK
SSK Çocuk Hastalıkları Eğitim Hastanesi - ANKARA

ÖZET

YENİDOĞAN SERVİSİNDE İZLENEN BEBEKLERİN ANNELERİNİN DOĞUM ÖNCESİ BAKIMLARI

Amaç: Bu çalışma ile servisimizde izlenen bebeklerin annelerinin geldikleri çevre, öğrenim durumları, doğum öncesi bakıma lıp almadıkları, ayrıca bebek beslenmesi konusunda bilgileneip bilgileneceklerinin araştırması planlandı.

Yöntem: Çalışmaya, Yenidoğan Ünitesinde izlenen 200 bebeğin annesi katıldı. Annelere yatış sırasında önceden hazırlanmış olan anket formu verildi ve soruları yanıtlamaları istendi.

Bulgular: Çalışmanın sonucunda annelerin % 73'ünün şehir merkezinde oturduğu, % 68'inin okur-yazar veya ilköğretim mezunu olduğu, %35'inin primipar, %55'inin 2-4, kalan % 10'unun ise 5'ten fazla gebeliği olduğu öğrenildi. Annelerin % 80'inin gebelik izlemi için sağlık görevlilerine başvurduğu, bunların % 61'inin 4 veya daha fazla olmak üzere kontrole gittiği saptandı. Annelerin % 40'ının doğumdan önce bebek beslenmesi konusunda bilgilendiği, bunların % 57'sinin kaynağının sağlık görevlileri olduğu öğrenildi. Annelerin % 98'inin anne sütünün en yararlı besin olduğu konusunda birleştiği, ancak yararları konusunda bilgilenebilmiş olduğu saptandı.

Sonuç: Çoğunluğu şehir merkezinde oturan ve antenatal bakım alıyor görünen annelerin, yarıya yakın bir kısmının yeterli antenatal bakım almadıkları, büyük çoğunluğunun anne sütünün yararlı olduğu görüşünü taşımakla birlikte yararları konusunda bilgilenebilmediği görülmektedir. Çalışmamıza katılan annelerin tümünün sosyal güvenlik kapsamında ve sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanma şansına sahip olduğu gözönüne alınırsa bu sonuçlar oldukça düşündürücüdür.

Anahtar Kelimeler: Doğum öncesi bakım, Yenidoğan servisi

SUMMARY

ANTENATAL CARE OF THE MOTHERS WHOSE BABIES FOLLOWED IN NEONATAL INTENSIVE CARE UNIT

Objectives: Health of newborns is closely related with the antenatal care and education of the mothers. In this study, we investigated social environment and education levels of the mothers, whose babies were followed in our neonatal intensive care unit, and searched whether these mothers received antenatal care and were informed about breastfeeding.

Methods: A special questionnaire was applied to 200 mothers who are included in this study.

Results: It was found that 73% of the mothers were from downtown, 68% of them were literate or graduated from primary school, with 35% primipar, %55 having 2-4, %10 5 or more gravidas. Eighty percent of the mothers applied to a health center for antenatal care and 61% of them had applied for 4 times or more. 40% of them were informed about breastfeeding before delivery and 57% of them had obtained information from health personnel. Although the benefits of breast milk were not known, 98% of mothers believed in it as the most useful nourishment for their babies.

Conclusion: In conclusion, it was observed that nearly half of the mothers (most of them being downtown resident) didn't receive sufficient antenatal care. Although almost all of the mothers believed in breast milk as the most beneficial nourishment, they couldn't get enough information on the benefits of its. As all the mothers included in this study interviewed were under the social security scoppe and had the chance of free health care, these results deserve a second thought.

Key Words: Prenatal care, Intensive care unit

Yenidoğan bebeklerin sağlıklı olmasının, annelerinin eğitimleri yanı sıra, antenatal dönemde aldıkları bakımla da yakından ilgili olduğu ve beslenme konusundaki eğilimlerinin de buna katkıda bulunduğu bilinmektedir (1-4). Bu çalışma ile Ünitimizde izlenen bebeklerin annelerinin geldikleri yer, eğitim durumları, doğum öncesi bakım ve beslenme konusundaki durumlarının değerlendirilmesi planlandı.

YÖNTEM

Çalışma, Yenidoğan Ünitesinde izlenen toplam 200 bebeğin annesi ile yapıldı. Bebeklerin servise yatışı sırasında annelerine 38 sorudan oluşan, ilk bölümde annenin doğum öncesi bakımı ile ilgili bilgilerin ikinci bölümde ise bebek beslenmesi konusundaki bilgilerini değerlendirmek amacıyla hazırlanmış olan anket formu verildi. Annenin bu formu sakın bir ortamda doldurması sağlandı, okur-yazar olmayan annelere sorular anketçi tarafından okunarak cevapları olduğu gibi geçirildi.

BULGULAR

1. Yaş ortalaması: Çalışmamıza katılan annelerin yaşları 17 ile 41 arasında değişmekte olup ortalaması 25.5 ± 5.1 'dir.
2. Öğrenim durumu: İlkokul mezunu veya okur-yazar oranı %68, ortaöğrenim %27, üniversite %3, okur-yazar olmayan oranı ise % 2'dir.
3. Geldikleri yer: Şehir merkezinde oturanların oranı % 73'dür.
4. Gebelik sayısı: Primipar oranı % 35 olup, gebelik sayısı 2-4 arasında olanlar % 55 ve 5'den fazla olanların oranı ise % 10'dur.
5. Gebelik izlemi: % 80'i izlem amacıyla bir sağlık kuruluşuna başvurmuş, bunların % 61'i ise dört veya daha fazla kez kontrol edilmiştir.
6. Bebek bakımı ve beslenmesi konusundaki bilgiler: Annelerin % 98'i anne sütünün en yararlı besin olduğu konusunda birleşirken, % 75'i neden yararlı olduğu sorusuna hiçbir yanıt verememiştir.
7. Doğumdan önce bebek beslenmesi konusunda bilgi alanların oranı % 40 olup, bunların % 57'sinin bilgi kaynağını sağlık görevlileri oluştururken, % 43'ünün ise basın yayınaçları veya yakın aile çevresi oluşturmaktadır.

TARTIŞMA

Çalışmamıza katılan annelerin çoğunluğunun şehir merkezinde oturması nedeniyle sağlık kuruluşlarına ulaşabilme, sosyal güvenlik kapsamında olmalarına bağlı olarak da ücretsiz sağlık hizmetinden yararlanabilme kolaylıklarının olması (5) do-

ğum öncesi dönemde aldıkları bakım açısından şanslı olduklarını düşündürmektedir. Oysa çalışmanın sonuçları bunu tam olarak desteklememektedir. Bu annelerin çoğunluğunun gebelik sırasında izlem amacıyla sağlık kuruluşuna başvurduğu izlenimi edinilebilirse de % 61'inin dört veya daha fazla sayıda kontrole gittiği görülmektedir. Sadece kontrol sayısına bakılarak yeterli doğum öncesi bakım alındığını düşünmek mümkün olmamakla birlikte belli bir sayının üstündeki kontrollerin, bir sağlık kuruluşunda izlenme eğilimini yansıttığı düşünülebilir. Çalışma kapsamındaki annelerin tümünün sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanabilme olanağına sahip olması gözönüne alındığında bu oranın daha yüksek olması beklenebilir. Ülkemiz genelinde prenatal bakımların oranı bölgelere göre farklılıklar göstermekle birlikte % 33.1 ile % 85.9 arasında değişmektedir (6).

Yaş ortalaması ile gebelik sayısı birlikte değerlendirildiğinde çarpıcı bir sonuç gözlenmektedir. Ortalama olarak 25 yaş civarında olan bu annelerin % 65'inin multipar olması gebelik sayısı beşten fazla olanların oranının ise % 10 gibi hiç de azımsanamayacak bir oranda olması doğurganlık oranı yüksek olan bu popülasyonun eğitiminin önemine dikkat çekmektedir. Ülkemizden yapılan bir araştırmada eğitim düzeyi ile doğurganlık arasında negatif ilişki olduğu eğitim düzeyi düştükçe doğurganlık oranının arttığı bildirilmiştir (7). Ailelerin bakabilecekleri kadar bebek sahibi olmaları yanı sıra, doğum öncesi bebek bakımı ve beslenme konusundaki bilgilenmelerinin de annelerin eğitimi ile paralellik göstermesi beklenebilir. Çalışma grubunun, genç yaşta annelerden oluşmasına rağmen üçte ikisinin okur-yazar veya ilkökul mezunu olması, annelerin eğitim durumlarının da etkili faktörlerden biri olduğu görüşünü desteklemektedir. Doğum öncesi bakımdan yararlanma oranı, eğitim düzeyi ile belirgin bir şekilde artmaktadır (8).

Bu çalışmadaki en sevindirici sonuç; bebeklerini anne sütü ile beslemenin avantajlarının (9) ne olduğu sorusuna yeterli yanıt verememekle birlikte, annelerin % 98'inin anne sütünün bebek beslenmesinde en iyi kaynak olduğu görüşünde birleşmesi olmuştur. Doğumdan önce bebek beslenmesi konusunda yarisından daha azının bu konuda iblgilenmesi ve bunların da % 57'sinin sağlık personelinin direkt edinilmesi, sorunun anneye ulaşabilen eğitim ile ilgili kısmına işaret etmektedir. Oysa beslenme için verilecek eğitim ilk prenatal ziyaretle başlamalı ve tüm gebelik süresince devam ettirilmelidir (10). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 1993 verilerine göre, annelerin % 98'inin yenidoğan döneminde bebeklerini emzirdiği ancak doğumdan sonraki ilk saat içinde emzirmeye başlayanların oranının % 20 civarında olduğu bildirilmektedir. Yine aynı araştırmanın sonuçlarına göre,

annelerin endikasyon olmadığı halde ilk aylarda ek besin başladıkları ve ilk 3 ayda tüm bebeklerin ancak % 14'ünün sadece anne sütü ile beslendiği saptanmıştır (8). Doğum öncesi emzirme eğitimi ve bebek dostu hastanelerin yaygınlaşması yanısıra yoğun profesyonel eğitimin de emzirme eğilimini artırdığı bildirilmektedir (11). Bu konuda yürütülen çalışmaları sonucunda 1998 yılı verilerinde 5 yıl öncesine göre daha iyi sonuçlar elde edilmiş, ilk 1 saatte emzirme oranının bölgelere ve eğitime göre değişmekle birlikte % 65'lere çıktığı gözlenmiştir (12). Çalışmamızda, annelerin beslenme konusundaki eğitimlerinin diğer önemli kısmının da yakın aile çevresi veya basın yayın araçları tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Annelerin, doktorları ile yapacakları teke tek görüşmeleri yanısıra yazılı kaynaklar da beslenme konusundaki eğitimleri için kullanılmaktadır (13).

Sonuç olarak, annelerin sağlık hizmetine ulaşabilmesi kadar alabildiği hizmet de önemlidir. Her ikisi açısından da eksiklikler olması bu konuda verilecek eğitimin önemine dikkat çekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Kogan MD, Alexander GR, Kotelchuck M, Nagey DA. Relation of the content of prenatal care to the risk of low birth weight. JAMA 1994; 271: 1340.
2. Standing TS; El Sabagh N; Brooten D. Maternal education during the perinatal period. Clin Perinatol, 1998; 25: 389-2.
3. Miller HC, Jekel JF. The effect of race on the incidence of low birth weight: Persistence of effect after controlling for socioeconomic, educational, marital, and risk status. Yale J Biol Med 1987; 60: 221-5.
4. Promoting Breast Feeding. Country Health Report 1997 Sağlık Bakanlığı, Aydoğdu Ofset Ankara, 1997; 329.
5. Sosyal Sigortalar Kurumu 1999 Faaliyet Raporu. Sosyal Sigortalar Kurumu, Sincan Matbaası Ankara, 2000; 49-50.
6. Balkan GE. Deliveries should be made under the control of health personnel to ensure the health of mother and child. Population Issues in the World and Turkey. Health, Development and Environmental Perspectives. Ed: Ayşe Akın Ankara, 1997; 41.
7. Balkan GE. Average number of children by education level of mothers in Turkey. Population Issues in the World and Turkey. Health, Development and Environmental Perspectives Ed: Ayşe Akın Ankara, 1997; 31.
8. Tunçbilek E. Bebeklerin çocukların ve annelerin beslenmesi. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 1993, Sağlık Bakanlığı. H.Ü. Nüfus Etütleri Enstitüsü Macro International Inc. Ankara, 1994; 114-5.
9. AAP, Work group on breastfeeding. Breastfeeding and the use of human milk. Pediatrics 1997; 100: 1035-9.
10. Meyers D. Promoting and supporting breastfeeding. Am Fam Physician 2001; 64: 981-8.
11. Winikoff B, Myers D, Laukaran VH, Stone R. Overcoming obstacles to breastfeeding in a large municipal hospital: applications of lessons learned. Pediatrics 1987; 80: 423-33.
12. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü. Bölgelere ve eğitim durumuna göre emzirme Ankara 2000; 78-9.
13. Sinusas K, Gagliardi A. Initial management of breastfeeding. Am Fam Physician 2001; 64: 981-8.